

Τα βοτσαλωτά ψηφιδωτά με συγκροτημένο θεματολόγιο

1

Στην Ελλάδα τα βοτσαλωτά ψηφιδωτά γνωρίζουν μεγάλη διάδοση. Τα πρωιμότερα με συγκροτημένο θεματολόγιο χρονολογούνται στα τέλη του 5^{ου}-αρχές του 4^{ου} αι. π.Χ. και προέρχονται από:

- ▶ την Όλυνθο: οικία Β V 1, με παράσταση διπλών Σφιγγών εκατέρωθεν ανθεμίων (εικ. 4), και λεγόμενη οικία του Κωμωδού, με παράσταση κυνηγιού που περιβάλλει γεωμετρικό διάκοσμο (εικ. 5).
- ▶ τη Σικυώνα: περιοχή παλαιάς πόλης, ψηφιδωτό με παράσταση Γοργονείου στο κεντρικό ομφάλιο και ζώνων που τρέχουν στις γωνίες (εικ. 6).
- ▶ την Κόρινθο: λεγόμενο λουτρό του Κενταύρου στην Αγορά με γεωμετρικό θέμα στο κέντρο και παράσταση όνου και Κενταύρου-κυνηγού στις δύο σωζόμενες γωνίες (εικ. 7) και τα Μέγαρα.

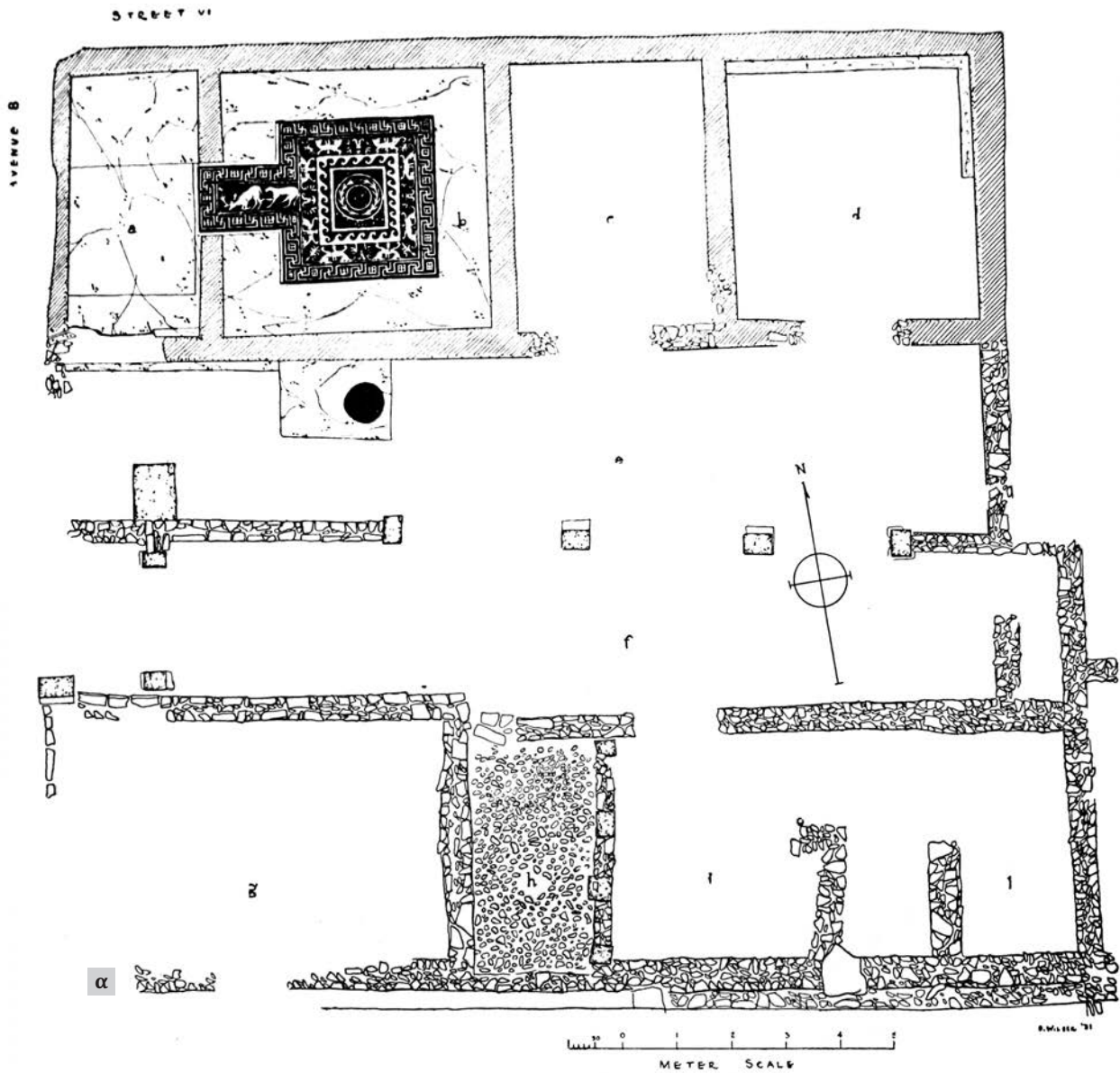
Ο μεγαλύτερος αριθμός βοτσαλωτών ψηφιδωτών με εικονιστικές παραστάσεις προέρχεται από ιδιωτικές κατοικίες. Χωρίς αυτά να λείπουν και από άλλους χώρους των οικιών, ιδιαίτερα αγαπητός ήταν ο ψηφιδωτός διάκοσμος στον ανδρώνα, τον χώρο δηλαδή της υποδοχής και των συμποσίων. Στις αίθουσες αυτές το ψηφιδωτό περιβαλλόταν από ένα ελαφρά υπερυψωμένο τμήμα του δαπέδου, όπου πατούσαν οι κλίνες των συμποσιαστών. Στη θέση της γεωμετρικής και ασύμμετρα διασκορπισμένης διακόσμησης που κάλυπτε στα

πρωιμότερα παραδείγματα την επιφάνεια του δαπέδου, εισάγεται τώρα ένα θεματολόγιο εμπλουτισμένο με ζωομορφικές και ανθρωπομορφικές παραστάσεις που ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες σύνθεσης. Τα γενικά χαρακτηριστικά των βοτσαλωτών της εποχής αυτής είναι το μαύρο βάθος πάνω στο οποίο τοποθετούνται οι λευκές επίπεδες μορφές, η υποτυπώδης δήλωση των λεπτομερειών, η διασπορά χρωματιστών βοτσαλών αδιάκριτα στις μορφές και η χαλαρή σύνδεση των βοτσαλών.

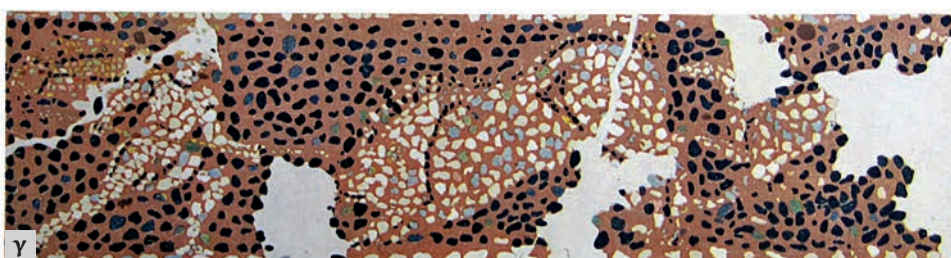
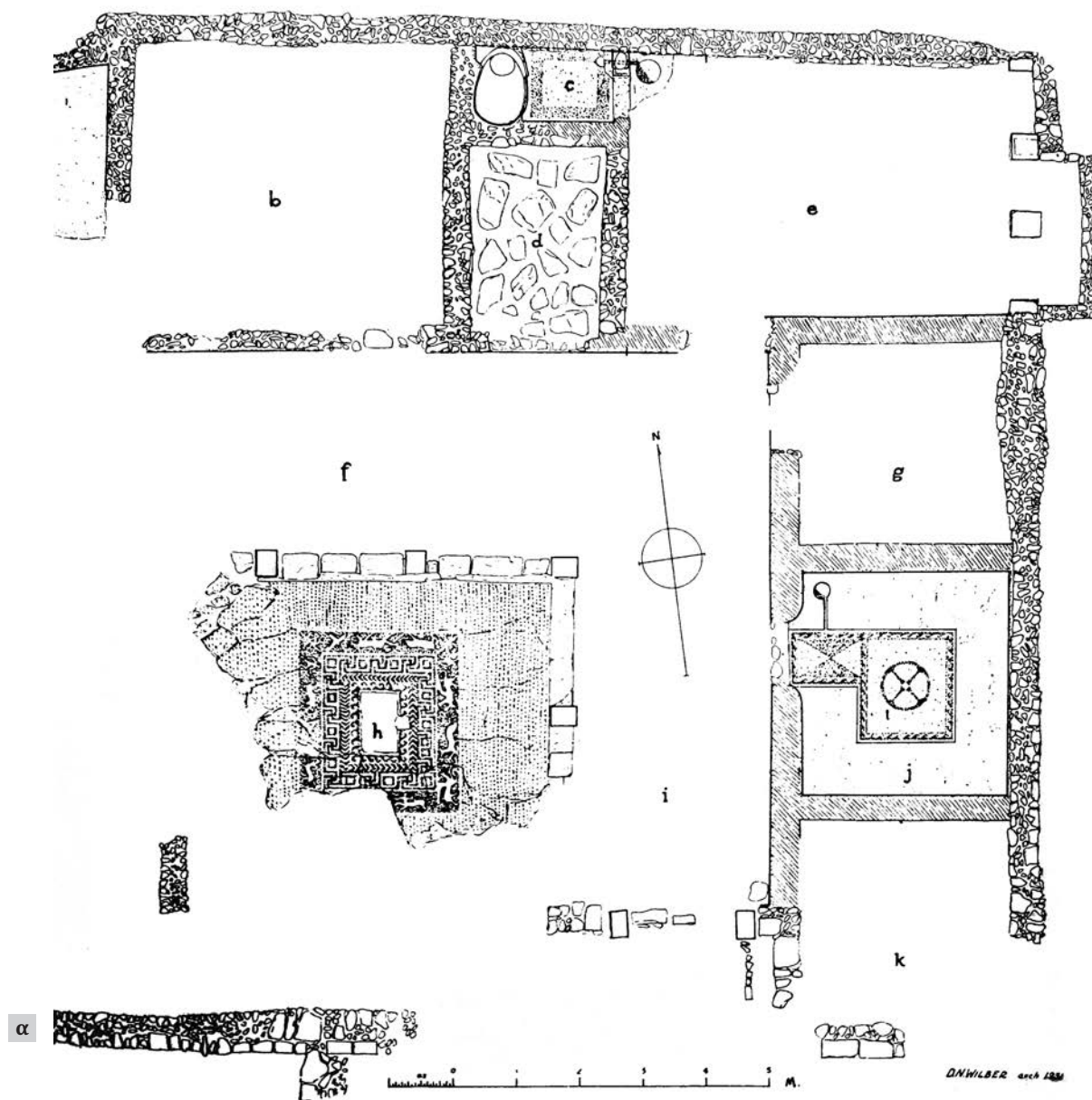
Ανασκαφή του 2012 στην αρχαία Σικυώνα, στη θέση Συριώνα, έφερε στο φως πολυτελή ανδρώνα οικίας του α' τέταρτου του 4^{ου} αι. π.Χ., της οποίας το δάπεδο κοσμείται με βοτσαλωτό ψηφιδωτό που φέρει παράσταση εννέα ζώνων (λιοντάρια, αγριόχοιρος, άλογο, Γρύπες, ελάφι) σε συμπλοκή μεταξύ τους και φυτικά θέματα.

Και άλλα βοτσαλωτά ψηφιδωτά έχουν διασωθεί στη θέση της κλασικής πόλης της Σικυώνας στην περιοχή νοτιοδυτικά από το σύγχρονο Κιάτο. Τα ψηφιδωτά κοσμούν ανδρώνες πλούσιων οικιών (οικίες 1 και 6) και στο θεματολόγιό τους περιλαμβάνονται φυτικά θέματα και ζωικές παραστάσεις (ζώα πραγματικά και μυθολογικά).

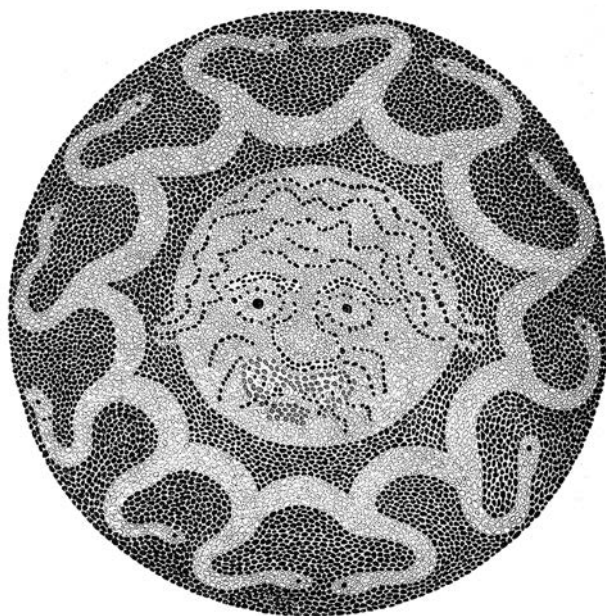
Τα πιο γνωστά βοτσαλωτά της Ολύνθου χρονολογούνται στο α' μισό του 4^{ου} αιώνα, λίγο πριν από την ολοσχερή καταστροφή της πόλης από τον Φίλιππο το 348 π.Χ., γεγονός που αποτελεί και το

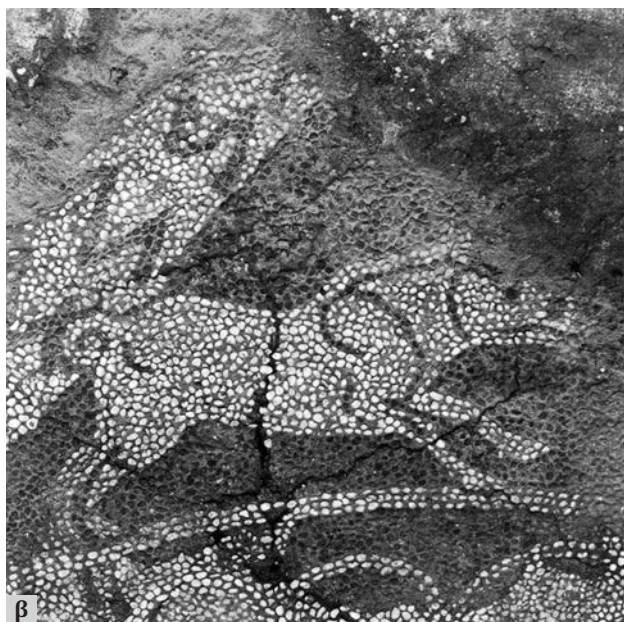
4 α-γ. Μακεδονία, Όλυνθος, οικία Β V 1 (τέλη 5^{ου}-αρχές 4^{ου} αι. π.Χ.). α. Ψηφιδωτό του ανδρώνα (χώρος b) με γεωμετρικά θέματα και ζώνη διπλών Σφιγγών εκατέρωθεν ανθεμίων. β-γ. Λεπτομέρειες της ζώνης των Σφιγγών και του κατωφλιού.

5 α-γ. Μακεδονία, Όλυνθος, λεγόμενη οικία του Κωμωδού (τέλη 5^{ου}-αρχές 4^{ου} αι. π.Χ.). α. Ψηφιδωτό του ανδρώνα (χώρος h) με παράσταση κυνηγιού που περιβάλλει γεωμετρικό διάκοσμο. β-γ. Λεπτομέρειες από τη ζώνη του κυνηγιού.

α

β

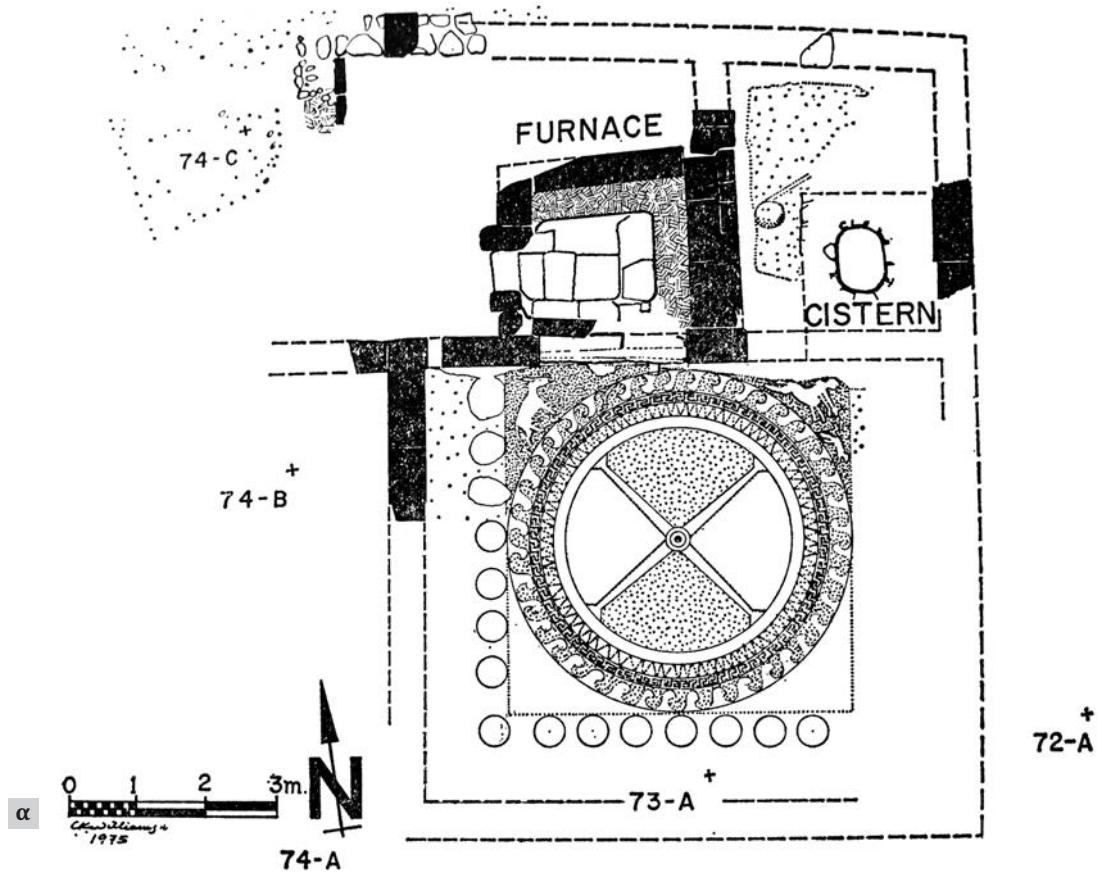
γ

6 α-γ. Πελοπόννησος, Σικυών, οικία στην περιοχή της παλαιάς πόλης (τέλη 5^{ου}-αρχές 4^{ου} αι. π.Χ.). Ψηφιδωτό με παράσταση Γοργονείου στο κέντρο και ζώων που τρέχουν στις γωνίες.

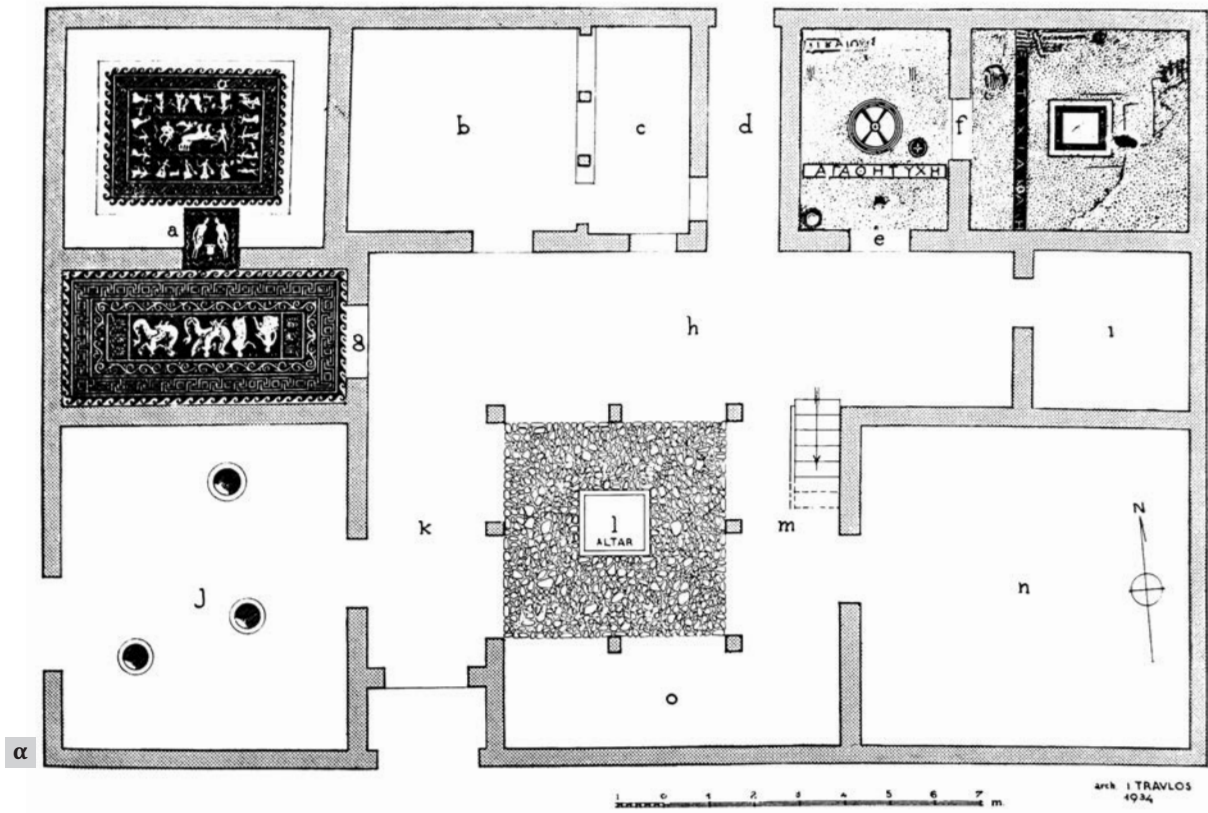
terminus ante quem για τα ψηφιδωτά της. Η διασημότερη από τις οικίες είναι η λεγόμενη έπαυλη της Αγαθής Τύχης, με καλά σωζόμενα ψηφιδωτά του α' μισού του 4^{ου} αι. π.Χ. στον ανδρώνα, το κατώφλι και τον προθάλαμο (εικ. 8α). Στην κεντρική παράσταση του ανδρώνα (εικ. 8β) εικονίζεται ο Διόνυσος σε άρμα που οδηγούν δύο πάνθηρες· προηγείται διονυσιακή μορφή, ενώ επάνω από τους πάνθηρες παριστάνεται φτερωτός Έρωτας (εικ. 8γ). Διονυσιακός θίασος περιβάλλει την κεντρική σκηνή. Στο κατώφλι της αίθουσας εικονί-

ζονται δύο Πάνες δεξιά και αριστερά από κρατήρα (εικ. 8δ), ενώ στο ψηφιδωτό του προθαλάμου η Θέτις και οι Νηρηίδες παραδίδουν τα όπλα στον Αχιλλέα (εικ. 8ε).

Στην ίδια εποχή χρονολογείται και το ψηφιδωτό του ανδρώνα της οικίας A VI 3, με παράσταση του μύθου του Βελλεροφόντη και της Χίμαιρας (εικ. 9). Στον μικρό πίνακα του κατώφλιού της αίθουσας εικονίζονται δύο Γρύπες που κατασπαράζουν ελάφι. Από άλλο χώρο της ίδιας οικίας προέρχεται τμήμα βοτσαλωτού ψηφιδωτού, στο

7 α-β. Πελοπόννησος, Κόρινθος, Αγορά, λεγόμενο λουτρό του Κενταύρου (τέλη 5^{ου}-αρχές 4^{ου} αι. π.Χ.). Ψηφιδωτό με γεωμετρικό θέμα στο κέντρο και παράσταση όνου και Κενταύρου-κυνηγού στις δύο σωζόμενες γωνίες.

β